

บทที่ 4

ผลและผลกระทบของการใช้สื่อวรรณกรรม ของ " อัสวพาหุ "

ในการศึกษาผลและผลกระทบของการใช้สื่อวรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " เพื่อเผยแพร่นโยบายความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่ประชาชนนั้น เป็นการยากที่จะประเมินว่าประสบผลสำเร็จอย่างเต็มที่หรือล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง แต่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดก็คือ " อัสวพาหุ " ได้สร้างปฏิกิริยาให้เกิดขึ้นต่อผู้อ่านซึ่งอาจจะมีปฏิกิริยาที่ตอบโต้ หรือมีความคิดเห็นที่คล้อยตามแนวความคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถศึกษาได้จาก หนังสือพิมพ์ เพราะการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ จะออกมาในรูปบทความลงในหนังสือพิมพ์และมีการสื่อความกันระหว่าง " อัสวพาหุ " กับประชาชนที่เขียนข้อความมาลงในหนังสือพิมพ์นั้น ซึ่งในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการหนังสือพิมพ์ได้มีความเจริญก้าวหน้า แม้ว่าหนังสือพิมพ์จะเกิดในเมืองไทยมาช้านานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แล้วก็ตาม แต่ช่วงเวลาที่จัดเป็น " ยุคทองของหนังสือพิมพ์ " อยู่ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยรัชกาลที่ 6 โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่สมัยที่ทรงเป็นสยามมกุฎราชกุมาร นอกจากนั้นยังทรงชอบเขียนบทความโต้แย้งคนอื่น ๆ รวมทั้งบทนำลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยเป็นประจำ กล่าวกันว่า " พระองค์จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ที่ยุติธรรมต่อรัฐบาลของพระองค์ แต่สำหรับการโจมตีระบบการปกครองโดยไม่เข้าใจปัญหาพื้นฐานแล้ว พระองค์จะทรงมีปฏิกิริยาแสดงความไม่พอพระทัยออกมา " ¹ แม้ว่า " อัสวพาหุ " จะพยายามเสนอให้เห็นว่าตนเองเป็นกลางไม่ได้เป็นฝ่ายของรัฐบาลก็ตาม

1 " ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย " จุลสารโครงการตำราสังคมและมนุษยศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (เม.ย. - มิ.ย. 2519) หน้า 49

และในการตอบโต้ก็มักจะใช้ถ้อยคำที่รุนแรง

ตัวอย่างเช่น ประชาชนผู้หนึ่งซึ่งใช้นามปากกาว่า " ช่วยพาย " ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของความยากจนของพลเมืองไทย การที่พลเมืองของชาติประพาศติดนในทางที่ผิด สาเหตุก็เนื่องมาจากความผิดของรัฐบาล ในเรื่องนี้ " อัสวพาหุ " ได้มีความคิดเห็นตอบโต้ใน " ความคับแค้นแห่งพลเมือง " (จดหมาย) วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2458 ว่า

" ข้อความในเนื้อเรื่องทั้งสองตอนนี้ เมื่ออ่านแล้ว ข้าพเจ้าสรุปย่อความสั้นๆ ว่า

1. ผู้แต่งซึ่งลงนามว่า " ช่วยพาย " เห็นว่าพลเมืองไทยเราขาดสนคือ ถ้าไม่ทำงานแล้วก็เป็นอันว่าไม่มีเงินใช้เลย เพราะความจนนั่นเองทำให้ต้องขโมยและปล้นเป็นต้น

2. ความขาดสนยากจน ไม่ใช่เป็นความผิดของพลเมือง เป็นความผิดของรัฐบาล และการที่พลเมืองเกะกะนับว่าเป็นความผิดของรัฐบาล เหมือนบิดามารดาที่ปลูกฝังบุตรไม่ดีเมื่อสรุปรวมความได้แต่เพียงเท่านี้แล้ว ข้าพเจ้าขอกล่าวแก่ท่านโดยตรงว่า ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจเป็นอันมากที่ท่านรับเอาลงหนังสือพิมพ์ของท่าน เพราะคำพูดเช่นนี้เป็นของเก่าซ้ำซากจนเบื่อหุเต็มทีแล้วไม่เห็นจะเป็นประโยชน์อะไร และผู้ที่แต่งหนังสือไม่มีความคิดที่แปลกไปกว่านี้แล้ว อย่าแต่งเสียดีกว่า หรือเมื่อการแต่งเป็นกิจส่วนตัวของเขา ส่วนท่านบรรณาธิการ รับลงด้วยทำไม ข้าพเจ้าเข้าใจไม่ได้เลย

ใครๆ ที่เคยอ่านเรื่องราวของข้าพเจ้าบ้างแล้ว คงจะได้สังเกตแล้วว่าข้าพเจ้าจะช่วยแก้แทนรัฐบาลไปทุกอย่างก็หาไม่ได้เลย และข้อใดที่รัฐบาลจัดยังบกพร่องข้าพเจ้าก็ได้เคยชี้เอาตรงๆ เหมือนกันแต่การที่พูดกล่าวโทษกว้างขวางอย่าง " ช่วยพาย "

โดยมิได้มีคำชี้แจงแสดงความคิดเห็นเป็นกิจจะ
ลักษณะจะนี้ข้าพเจ้าเห็นตรงกับคำที่ว่า " มีปากก็เห่า
ไป แต่สมองไม่มีเท่าจีเลียบ " 2
(ผู้เขียนนั่นเอง)

และ " อัสวพาหุ " ได้ตอบโต้ความเห็นของ " นายบุญสอาด " เกี่ยวกับเรื่องความไม่พอใจ
ของผู้น้อย ที่มีต่อผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองว่า ผู้น้อยที่เป็นข้าราชการมีความอดัดใจที่ต้องทำ
ตามผู้ใหญ่ ซึ่งในบางครั้งผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่คนดี แต่ " อัสวพาหุ " จะแก้แทนชนชั้นปกครองว่า
ความเห็นของผู้น้อยถ้าดีและทำให้บ้านเมืองมีความเจริญนั้นผู้ใหญ่ก็ต้องฟัง แต่ผู้น้อยที่เป็น
ข้าราชการควรจะฟังผู้บังคับบัญชา มากกว่าการออกความคิดเห็น เรื่องบางอย่างผู้ปกครองก็
ไม่จำเป็นที่จะต้องฟังผู้น้อย โดย " อัสวพาหุ " ได้มีความเห็นต่อนายบุญสอาดว่า

" . . . เมื่อใครมีความเห็นอะไร ซึ่งจะแสดงเพื่อหวัง
ประโยชน์แก่บ้านเมือง หรือคนร่วมชาติ ก็แสดงออกมา
ตรง ๆ อย่างที่ข้าพเจ้าได้พยายามกระทำอยู่เนื่อง ๆ แล้ว
นั้น จะดีกว่าที่จะทำเป็นคมในฝักอย่าง " นายบุญสอาด "
กระมัง **เมื่อมีอะไรจะพูดก็พูดให้เป็นแก่นเป็นสาร เมื่อ
ไม่มีเรื่องจะพูด** นอกจากเก็บจีปากคนต่างชาติมาพูด
แล้วอย่าพูดดีกว่า รกหูเพื่อนบ้าน. " 3 (ผู้เขียนนั่นเอง)

2 " ความคับแค้นแห่งพลเมือง " (จดหมายเหตุ) ในความเห็น 10 เรื่องของ
อัสวพาหุ

3 จดหมายเหตุ " ประมวลลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า
อยู่หัว ภาคปกิณกะ " (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา) , 2494 หน้า 144 - 145 .

ในเรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนระบบการทำงานของรัฐบาล แต่เป็นเรื่องของการประพาดคิดในเรื่องต่าง ๆ " อัสวพาหุ " ก็จะชมเชยยกย่องความคิดของผู้นั้น เช่น " ชลอ " เสนอความคิดเห็น เรื่องการไว้วางใจของข้าราชการบางคน พร้อมกับวิจารณ์บุคคลที่เขียนบทความมาโต้ตอบกับ " อัสวพาหุ " การวิจารณ์ของ " อัสวพาหุ " นั้นได้ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2458

" . . . ด้วยข้าพเจ้าได้อ่านจดหมายของ " ชลอ " ซึ่งลงในหนังสือพิมพ์ ฉบับประจำวันที่ 5 ของท่าน ว่าด้วยการไว้วางใจของข้าราชการบางคนจน จะทำให้เลยเถิดไป นั้นเป็นข้อที่ถูกต้อง ข้าพเจ้าอย่างยิ่ง . . . เพราะฉะนั้นการที่มีผู้ทักท้วงบางครั้งบางคราวอย่างเช่น " ชลอ " ได้กระทำนั้น ย่อมเป็นประโยชน์แต่คำทักท้วงเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าต้องเป็นไปโดยทั่ว ๆ ไป อย่างเช่นคำของ " ชลอ " เป็นตัวอย่าง จึงจะน่าฟัง . . . ที่จริงเป็นที่น่าเสียใจที่ผู้มีจดหมายหรือส่งความเห็นมาลงหนังสือพิมพ์มักมีความเข้าใจผิดในข้อที่ควรมิควร มักเข้าใจไปว่าถ้าคำคนเล่นได้แล้วย่อมจะเป็นการเก่ง แท้จริงการคำยอมให้โทษมากกว่าให้คุณ . . . " 4

และในเรื่อง ระวังผีพ่น ! " อัสวพาหุ " ก็ได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ที่เขียนมาติเตียนผู้ที่เล่นการพนัน

4 ความเข้าใจผิด (จดหมาย) ในความเห็น 10 เรื่องของอัสวพาหุ , หน้า 20 .

" ข้าพเจ้ามีความยินดีจริง ๆ ที่ได้เห็นท่านลงความเห็น
 ทักท้วงและติเตียนผู้ที่เริ่มอ่านการพนัน เนื่องด้วยการเล่น
 ฟุตบอลด้วยทองหลวง และข้าพเจ้าเว้นเสียไม่ได้ที่จะมี
 จดหมาย มาแจ้งให้ท่านทราบว่า ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วย
 ตามความเห็นของท่านทุกประการ " 5

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประชาชนสนใจในการอ่านมาก
 ขึ้น กิจการหนังสือพิมพ์มีความเจริญ ก่อให้เกิดนักเขียนฝีปากกล้าขึ้นมากมาย อีกทั้ง
 สงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ขยายวงกว้างมาจนถึงประเทศไทย คนไทยก็ได้รับความก้าว
 หน้าของซีกโลกตะวันตกมาใช้ ประชาชนมีความรู้ความคิดอย่างกว้างขวางขึ้นตามความเจริญ
 ของโลก จึงได้แสดงความคิดเห็นทั้งดีและชมหกกิจการบ้านเมือง และบุคคลผู้ทำราชการ
 ไม่เลือกผู้ใหญ่ ผู้น้อย เจ้าหรือไพร่ " ความครึกครื้นของหนังสือพิมพ์ในยุคนั้น
 เกิดขึ้นเพราะมีผู้เขียนความเห็นที่สมัยนี้ เรียกวิพากษ์วิจารณ์เป็น " คนใหญ่คนโต " ยังอยู่
 ในราชการบ้าง อยู่นอกราชการบ้าง กับบุคคลสูงสุดของประเทศคือ ในหลวง ก็ยังทำให้
 หนังสือพิมพ์ทั้งฝ่ายเสนอและฝ่านค้านแหลมคมขึ้น " 6

หนังสือพิมพ์รายวันที่เป็นที่นิยมมากอยู่ในยุคนั้นมีสามฉบับคือ หนังสือพิมพ์ไทย
 ของ กรมพระคลังข้างที่ (หนังสือพิมพ์หลวงก็เรียก) ฉบับ 1 เทียบกับที่นิยมในสมัย
 นั้นก็เป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายสนับสนุน ส่วนหนังสือพิมพ์ที่เป็นฝ่ายโต้กับพระองค์ ก็มี

5 ระวิงผีพนัน! ในความเห็น 10 เรื่องของอัสวาทู (นามแฝง) , หน้า 94 .

6 ประพัฒน์ ตริณรงค์ ชีวิตและงานของอัสวาทู (พระมหาธีรราชเจ้า)
 (พระนคร : วัฒนาพานิช , 2506) หน้า 299 .

กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ฉบับภาษาไทยซึ่งมีกลุ่มนักเขียนคนสำคัญ ๆ อยู่หลายคน เช่น นาย หลุย สิริวัตร , พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว. ประยูร อิศรศักดิ์) , นายพลเรือตรี พระยาวิชัยสุนทร (วิม พลกุล) และนายเน่ง บุนนาค และมีหนังสือพิมพ์จีนโน สยามวารศัพท์อีกฉบับ 1 7

นอกจากหนังสือพิมพ์ทั้งสามฉบับที่เป็นที่นิยมแล้วยังมี บางกอกการเมือง เกราะเหล็ก ฯลฯ ที่เป็นฝ่ายค้านกับ " อัสวาทุ " สำหรับฝ่ายสนับสนุนนั้นก็ มี บางกอกใหม่ ทั้งฉบับภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และหนังสือพิมพ์ในเครือสกุล " คุณะดิลก " มีพระยาอรุณโกญจนาท (เมอร์โรลด์ แฟรงซิส คุณะดิลก) เป็นผู้ถือหัวน ใหญ่ อีกฉบับ 1 8 นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ ยังทรงเป็นเจ้าของหนังสือ พิมพ์ บางกอกเดลิเมล์ (Bangkok Daily Mail) ทั้งฉบับ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใน พ.ศ. 2457 โดยทรงซื้อต่อจากชาวอเมริกัน ชื่อ นายฟิลิป ฮอฟมาน (Philip Hoffman) *

7 จมื่น , อมรครุณารักษ์ " นามแฝงของมหาบุรุษ " (กรุงเทพ ฯ : องค์การค้ำของ กुरुสภา , 2517) หน้า 102 - 103 .

8 จมื่น , อมรครุณารักษ์ " นามแฝงของมหาบุรุษ " , หน้า 102 .

* เหตุผลหนึ่งที่รัชกาลที่ 6 ทรงซื้อกิจการหนังสือพิมพ์ก็คือ ฮอฟมานเคยเขียน วิจารณ์เกี่ยวกับการแต่งงานของพระองค์ และเนื่องจากมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตคุ้มครองกันชาว ต่างชาติอยู่ ทำให้ไม่สามารถเอาผิดบรรณาธิการต่างชาติได้ หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้ตกทอด มาจนถึงรัชกาลที่ 7 ด้วย แต่พระองค์ทรงไม่ยุ่งเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์และขายกิจการให้กับ กลุ่มบุคคลอื่น , สรุปมาจาก " ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย " จุลสารโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ , หน้า 50 .

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มีการผลิตหนังสือพิมพ์ออกมาเป็นจำนวนมากประพันธ์ ตริณรงค์ กล่าวใน ชีวิตและงานของอัสวาทู ว่า " การออกหนังสือพิมพ์สมัยนั้น ไม่ต้องมีพิธีเลยเพราะไม่มีกฎหมายควบคุมการพิมพ์หนังสือพิมพ์ ผู้ใดใครจะคิดพิมพ์หนังสือก็ออกได้พิมพ์ได้ทุกเมื่อไม่ต้องพิมพ์ชื่อเจ้าของบรรณาธิการหรือใคร ๆ ไว้ที่หนังสือพิมพ์ เว้นแต่ผู้พิมพ์อยากจะลงพิมพ์เอง ถ้าข้อความหมิ่นประมาทหน่วยหรือกรมกระทรวงใด เจ้าทุกข์ของหน่วยราชการนั้น ๆ ก็จัดการเอง . . . อีกทั้งศาลไทยยังไม่มีอำนาจพิจารณาตัดสินในบังคับญี่ปุ่น วิตันดา โปรตุเกส และอื่น ๆ อีกบางชาติ แม้คนในบังคับอังกฤษ บังคับฝรั่งเศสที่ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาก็ต้องขึ้นศาลต่างประเทศ และศาลคดีต่างประเทศ ซึ่งมีคนแห่งชาติทั้งสองนั้นเป็นที่ปรึกษา นั่งบัลลังก์พิจารณาคดีด้วย อันนี้เป็นเหตุให้หนังสือพิมพ์ที่ออกมาทำปากคอเราะร้าย หากคนในบังคับของชาติอื่นซึ่งไม่ต้องขึ้นศาลไทยไว้เป็นตัว เชิด หนังสือพิมพ์หลายฉบับจึงมีนายอับดุลลาเต็บ และมุหมัดอาลี เป็นต้น เป็นเจ้าของบรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณา หนังสือพิมพ์พวกนี้จึงมักมีกรรมแรงด่าเก่ง เพราะถึงยังใญ่กฎหมายไทยก็เอื้อมมือไปคว้าตัวไม่ได้ กระทั่งการจับกุม ตำรวจไทย จะจับได้ก็ต้องไปขออนุมัติจากกงสุลแห่งชาติสังกัดของบุคคลผู้นั้น แต่เมื่อกงสุลเขาไม่เอออวยด้วย ตำรวจไทยจะทำอะไรก็ไม่ได้ บรรณาธิการบางคนที่ว่ามาบ้าง จึงเป็นคนดัดหน้า ขายนื้อสะเต๊ะ หนังสือไทยอย่างไรแต่กระดิกหูเลย แต่เพียงพูดไทยก็ยากจะรู้เรื่องเสียแล้ว . " 9 จากความรุ่งเรืองของหนังสือพิมพ์ จึงทำให้สามารถพิจารณาได้ถึงปฏิกิริยาของผู้อ่านว่ามีค่อนข้างแพร่หลายโดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นปัญญาชน " . . . เจ้าใหญ่นายโตทรงสนพระทัยและสนใจหนังสือพิมพ์ ถึงพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ ความเห็นลงหนังสือพิมพ์ ทรงตอบโต้กับหนังสือพิมพ์ผู้มีบรรดาศักดิ์หลายชั้น ๆ ก็เขียนหนังสือพิมพ์การมของหนังสือพิมพ์จึงเก่งกล้าขึ้น มีหนังสือพิมพ์ออกมากขึ้น . . . " 10 ทั้งฝ่าย " อัสวาทู " และบรรดานักเขียนหนังสือพิมพ์ฝ่ายตรงข้าม มีการโต้ตอบคารมกันอย่างแข็งกร้าวในเชิงทางการเมื่อ จึงทำให้มีผู้สนใจกันมาก

9 ประพันธ์ ตริณรงค์ , ชีวิตและงานของอัสวาทู , หน้า 308 .

10 เรื่องเดียวกัน , หน้า 303 .

" ถ้อยคำเหล่านี้ ข้าพเจ้าตั้งใจกล่าวให้คนไทยที่ร่วมชาติและมีความจงรักภักดี ข้าพเจ้าไม่ได้ตั้งใจจะสืขอให้ควาย (หรือสัตว์อะไรอื่น ๆ) ฟัง เพราะฉะนั้น ถ้าจะมีสัตว์อะไรร้องโต้ขึ้น ข้าพเจ้าก็จะไม่ถือเป็นการรบกวนและอาไศรยเหตุที่ข้าพเจ้าพูดภาษาสัตว์ไม่เป็น ข้าพเจ้าคงไม่พยายามร้องแข่งกับสัตว์เลยทีเดียว " 11

วรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " ที่ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้จากบรรดาผู้อ่านที่เป็นนักเขียน และส่งผลกระทบต่อผู้อ่านที่เป็นประชาชนให้มีความสนใจในการโต้ตอบสงครามปากกาทันทีระหว่าง " อัสวพาหุ " และพวกที่สนับสนุน กับฝ่ายที่คัดค้าน ที่มีประชาชนสนใจกันอย่างแพร่หลายก็คือ วรรณกรรมเรื่อง " โคลนติดล้อ " ของ " อัสวพาหุ " โดยที่ผู้ที่ล้อเลียนก็คือ " โคนันทวิศาล " ใน " ล้อติดโคลน " ซึ่งวรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " เรื่อง " โคลนติดล้อ " เป็นวรรณกรรมที่มีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรุนแรง จากผู้อ่านมากมายอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเด็นข้อโต้แย้งในโคลนติดล้อ สามารถนำไปเป็นวัตถุดิบการเขียน ในการทำสงครามปากกาได้เป็นอย่างดี

สุกัญญา ตีระวนิช 12 ได้ให้ความหมายของคำว่า " สงครามปากกา " และปัจจัยของการเกิดสงครามปากกาในสมัยรัชกาลที่ 6 ว่า

11 ความเป็นชาติโดยแท้จริง ในความเห็น 10 เรื่องของอัสวพาหุ , หน้า 52 .

12 สุกัญญา ตีระวนิช , พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้ากับการหนังสือพิมพ์ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2532) หน้า 67 [มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์]

สงครามปากกา หมายถึงการต่อสู้กันด้วยข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ ในต่างประเทศมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการขัดแย้งกันทางด้านอุดมการณ์หรือความคิด ซึ่งทวีความรุนแรงจนถึงขั้นที่คู่ต่อสู้ถึงคกลยุทธ์ทุกรูปแบบออกมาใช้เพื่อเอาชนะกัน เป็นการบานปลายจนเหนือการเอาชนะกันด้วยเหตุผลหรือตรรกะ ในแง่ดีสงครามปากกาทำให้เกิดการไหลเทของกระแสข่าวสารจากทุกฝ่าย ส่วนในแง่เสียนั้นคือผู้รับสารจะต้องกลั่นกรองสารที่ได้รับเป็นพิเศษเพราะมักจะเป็นสารประเภทอคติ นักหนังสือพิมพ์มุ่งหวังเอาชนะกันจนลืมความรับผิดชอบเกี่ยวกับการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น การป้ายสีกันโดยปราศจากความเป็นจริง การแข่ง คำอย่างหยาบคาย ฯ

สงครามปากกาที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็มีลักษณะดังกล่าว ความรุนแรงจนเกิดเหตุอาจจะเกิดขึ้นเพราะนักหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ การที่การต่อสู้กินระยะเวลายาวนานเกือบ 10 ปี (ประมาณปี พ.ศ. 2455 - 2465) อาจเป็นเพราะการหนังสือพิมพ์ไทยในเวลานั้นอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ต้องคอยปรับตัวตามสภาวะการณ์มากกว่าจะมองเห็นเป้าหมายและแนวทางการต่อสู้ของตนอย่างแจ่มชัด สงครามปากกาในสมัยรัชกาลที่ 6 เกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัยหลายประการคือ

ก) ความตื่นตัวเกี่ยวกับแนวความคิดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดเสรีนิยม และสิทธิในการแสดงออก (Freedom of Expression) ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5

ข) ความแตกแยกกันในระดับขุนนางและข้าราชการ เป็นพวกหัวเก่า และพวกหัวใหม่ เป็นพวกนิยมเจ้าและพวกที่ไม่ใช่กลุ่มของเจ้า มีข้าราชการที่ถูกให้ออกและลาออกหลายคนไปทำงานหนังสือพิมพ์ คอยโจมตีค่าทอรัฐบาลหรือหนังสือพิมพ์ด้วยกันเองที่ไม่ใช่ฝ่ายของตน พวกที่ทำด้วยอุดมการณ์มีไม่มากนัก

ค) การปราศจากสถาบันการศึกษาทางด้านหนังสือพิมพ์ที่จะช่วยยกระดับทางวิชาชีพทำให้นักหนังสือพิมพ์โดยมากด้อยคุณภาพ ไม่รู้จักหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีคุณธรรม โจมตีค่าทอกันอย่างอะอะมากกว่าจะวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุมีผล จนขัดแย้งบานปลายกลายเป็นสงคราม

ง) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ ทรงเห็นความสำคัญของหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก และโดยเหตุที่ทรงเป็นนักเขียนพระองค์จึงได้ส่งบทความไปลงพิมพ์เสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งปลุกเร้าความตื่นตัวในด้านการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างสูง เพราะประเด็นที่ทรง

เสนอเหล่านั้นมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และผู้ไม่เห็นด้วยก็กลัวพอที่จะโต้แย้ง ซึ่งบานปลายไปจนถึงขั้นที่ไม่อาจควบคุมขอบเขตของความก้าวร้าวรุนแรงไว้ได้ การที่เสรีภาพบานปลายไปจนถึงการก้าวร้าวต่อองค์พระมหากษัตริย์เช่นนี้ไม่เคยมีปรากฏมาก่อนเลยในรัชกาลใด ยกที่ผู้จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์จะทนทานได้

จ) พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางโดยมากไม่สามารถทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ของหนังสือพิมพ์ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์และในส่วนตัวตนเองก็โดน โจมตีมองหนังสือพิมพ์ด้วยความดูหมิ่นเหยียดหยาม ได้ทำการตอบโต้และ / หรือสร้างกลุ่มพวกของตนขึ้นมาตอบโต้ คำทอด้วยความรุนแรงพอ ๆ กัน ทำให้เกิดมีการแบ่งแยกออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน

ฉ) ความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง ระหว่างพวก " หัวเก่า " กับพวก " หัวใหม่ " ก่อประเด็นของความขัดแย้งที่นักหนังสือพิมพ์ที่ไร้คุณภาพนำไปสู่การวิพากษ์

ช) ความเคลื่อนไหวของคนจีนที่จะใช้สิ่งพิมพ์เป็นสื่อแสดงความคิดเห็นของชุมชนตน ทำให้ผู้บริหารต้องพึงเล็งเป็นพิเศษเพราะสัมพันธ์กับการเมืองระหว่างประเทศ การที่ฝ่ายบริหารใช้หนังสือพิมพ์ในการต่อต้านคนจีนทำให้เกิดความเจ็บแค้นในหมู่นักหนังสือพิมพ์จีนซึ่งได้เขียนหนังสือในเชิงขั้วคนจีนให้เกลียดชังคนไทยมากยิ่งขึ้นไปอีก

ในงานวิจัยฉบับนี้จะเสนอให้เห็นถึงสงครามปากการะหว่างรัฐบาลหรือ พวกของ " อัสวพาหุ " กับ ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลโดยวิเคราะห์จากวรรณกรรมเรื่อง " โคลนติดล้อ " ของ " อัสวพาหุ " และ " ล้อติดโคลน " ของ " โคนันทวิศาล "

โคลนติดล้อ ของ " อัสวพาหุ "

บทความชุดนี้ลงพิมพ์ในสยามออบเซอร์เวอร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษระหว่างวันที่ 29 เมษายน - 12 พฤษภาคม 2458 ชุดภาษาอังกฤษมีชื่อว่า Clog in the Wheel เป็นบทความที่ชี้แนะแนวทางการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยดูรูปแบบจากอารยประเทศ แต่ให้รักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ให้มากที่สุด ¹³

13 เรื่องเดียวกัน , หน้า 72.

" โคลนติดล้อ " เป็นการกล่าวเปรียบเทียบประเทศซึ่งดำเนินไปสู่ความเจริญหรือโดยมากชอบเรียกกันว่า " ความศิวิไลซ์ " โคลนในที่นี้ หมายถึงสิ่งที่ถ่วงความเจริญของประเทศ เปรียบเสมือนปัญหาต่าง ๆ ภายในประเทศที่จะต้องแก้ไขและขจัดออกเพื่อความเจริญของชาติ เพราะชาติจะเจริญได้เปรียบเหมือนล้อที่เคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว ถ้าล้อมีโคลนแต่เคลื่อนเร็ว โคลนก็หลุดออกหมด ทำนองเดียวกัน ชาติก็เช่นกันถ้าจะพัฒนาให้เจริญก็ควรขจัดปัญหาทั้งหลายที่ถ่วงความเจริญของชาติออกเสียโดยเร็ว เพื่อชาติจะได้พัฒนาและเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ

" ล้อของเรานั้นหรือมีก้อนโคลนติดกรังไปทั้งล้อ ! รถของเรายังเคลื่อนไปได้ก็จริง แต่ก้อนโคลนเหล่านั้นช่างกีดขวางเสียจริง ๆ เพราะฉะนั้นวันจะมาถึงเข้าวันหนึ่ง ซึ่งเราจะรู้สึกรู้ว่า ถึงแม้เราจะต้องเดินเร็วจริง ๆ เพื่อให้รอดอันตราย เราก็จะไม่สามารถไปเร็วได้เสียแล้ว " 14

ตามทัศนะของ " อัสวพาหุ " นั้น สิ่งที่ถ่วงความเจริญของประเทศ เปรียบเสมือนโคลนที่ติดล้ออยู่นั้นมีด้วยกัน 12 ประการคือ 1. การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง 2. การทำตนให้ต่ำต้อย 3. การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ 4. ความนิยมเป็นเสมียน 5. ความเห็นผิด 6. ถ้อยเกียรติยศ ไม่มีมูล 7. ความจนไม่จริง 8. แต่งงานชั่วคราว 9. ความไม่รับผิดชอบของบิดามารดา 10. การค้าหญิงสาว 11. ความหยุมหยิม 12. หลักฐานไม่มั่นคง ทั้ง 12 ข้อนี้เป็น โคลน ที่ " อัสวพาหุ " เห็นว่าทำให้ประเทศชาติไม่พัฒนาเจริญก้าวหน้า การเอาอย่างโดยไม่ไตร่ตรอง หมายถึงการเอาอย่างฝรั่ง " อัสวพาหุ " เตือนคนไทยให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะเอาอย่างเขา และการคิดริเริ่มไม่ใช้ความคิดที่ทำลายสังคมหรือเป็นภัยกับประเทศชาติ เราชาวไทยควรจะเป็นผู้ริเริ่ม อย่าคอยแต่เอาอย่างผู้อื่นเสมอ กล่าวถึงว่าอย่าทำตนให้ต่ำต้อย แม้ว่าเราจะต้องอาศัยชาวต่างชาติ แต่เราก็ไม่ควรทำตัวของเราดูเป็นทาสของเขา การที่ส่งนักเรียนออกไปศึกษาวิชาในยุโรป

14 โคลนติดล้อ " ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกิณกะ " , หน้า 11

ปีละหลาย ๆ คนนั้น ถ้าเราไม่ไว้ใจให้เขาทำงานอันต้องรับผิดชอบแล้ว จะมีประโยชน์อะไรถ้าเรามัวแต่มองคนของเราเป็นคนต่ำต้อย การบูชาหนังสือจนเกินเหตุก็เช่นกัน ย่อมทำให้เราจมอยู่ในความคิดของคนเพียงกลุ่มเดียวที่เขียนหนังสือขึ้นนั้นขึ้น การอ่านหนังสือพิมพ์หรืออ่านอะไรก็ตาม ถ้าเชื่อเขาไปหมดเท่ากับเป็นคนไม่มีความคิด ไม่มีเหตุผล เป็นการบูชาหนังสือจนเกินเหตุ โดยเฉพาะการอ่านหนังสือพิมพ์ต้องใช้สติปัญญาไตร่ตรองให้รอบคอบ อย่าหลงมกมาย กับคำพูดที่หาหลักฐานไม่ได้ เพราะคนที่ออกไปทำหนังสือพิมพ์ก็มักจะเป็นคนที่ถูกไล่ออกไปจากงานราชการ เพราะฉะนั้นจะเขียนอะไรก็มักจะคัดค้านรัฐบาลจึงไม่ควรเชื่อถือมากนัก และถ้าเห็นว่า บทความตามหนังสือพิมพ์ไม่ดี ก็ไม่ควรไปสนใจอ่าน เพราะเมื่อไม่มีคนอ่าน คนเขียนก็คงเปลี่ยนแปลงวิธีการเขียนไปเอง " อัสวพาหุ " กล่าวถึงความนิยมเป็นเสมียน โดยกล่าวว่า พวกหนุ่ม ๆ เห็นว่าการทำอะไรทำนาเป็นของต่ำต้อยไม่มีเกียรติยศ นอกจากงานที่ทำด้วยปากกาและพิมพ์ดีด การที่พวกหนุ่ม ๆ คิดเช่นนี้เป็นเพราะการปลุกฝังความคิดที่ว่า การเป็นชาวนา ชาวสวน พ่อค้า และช่างต่าง ๆ ไม่มีเกียรติเหมือนการเป็นเสมียน " อัสวพาหุ " ได้เสนอแนะว่า การเป็นชาวนา ชาวสวน พ่อค้า และช่างต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่ทำประโยชน์ให้ชาติมากกว่าการเป็นเสมียน

" อัสวพาหุ " ได้ชี้ให้เห็นว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศเจริญช้า ก็คือ ความเห็นผิด เช่น การศึกษามาจากฝรั่ง และนำอุปนิสัยหรือเลียนแบบวิธีการประพฤติดังต่าง ๆ ของเขามา ก็เท่ากับเราเห็นผิด เราเป็นผู้มีจรรยาดี เพราะมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องจรรโลงใจ แต่ถ้าเราทำแบบอย่างฝรั่ง เช่น แยกมาเขียนให้ดื่มนิสก็และโซดาแทนน้ำ ก็เท่ากับเราทำผิด มีความเห็นผิดไปว่าถ้าไม่เลี้ยงแขกด้วยนิสก็และโซดาแล้วก็จะถูกกล่าวว่าเป็นคนตระหนี่ นอกจากนั้นยังกล่าวถึงความเห็นผิดในเรื่องอำนาจกฎหมาย ฝ่าฝืนกฎหมายหรือใช้กฎหมายเพื่อประโยชน์ของตนเอง และอีกอย่างหนึ่งคือ การใช้เสรีภาพเกินขอบเขต โดยคิดว่าตนเป็นผู้มีอิสรภาพที่จะกล่าวอะไรก็ได้ คนประเภทนี้ ไม่สมควรได้ชื่อว่าเป็นคนไทย

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ การถือเกียรติยศของตนโดยไม่มีมูล เป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งแห่งความเจริญ ในสมัยนี้เรียกว่า " ความวิไลซ์ " คือมีคนตั้งตนเองขึ้นว่าเป็นคนฉลาดและมีการศึกษาราคาตนเองและความสามารถของตนสูงเกินกว่าที่ผู้อื่นเห็น จึงทำให้รู้สึกว่าคุณค่าไม่เพียงแค่มองกับคนอื่น แต่กลับสูงยิ่งไปกว่าคนทั้งปวง อันเป็นเหตุให้เกิดความเย่อหยิ่งอันไม่มีมูล คนที่หวังและนึกว่าตัวสำคัญเช่นนี้ ย่อมเป็นผู้ที่มีความคิดแคบและมีนิสัยหุมหมิม ซึ่งนอกจากที่ทำให้ตัวเป็นที่น่าหัวเราะแก่คนทั้งหลาย ยังอาจจะ

ให้ผลร้ายกีดขวางทางเจริญแห่งชาติได้ และการที่มักคิดว่าคนไทยเป็นคนจนนั้น " อัสวพาหุ " ว่าไม่จริง โดยได้แถลงไว้ 2 ข้อคือ

- " 1. ในเมืองเราซึ่งไม่เคยปรากฏว่า มีคนอดตาย
2. รถไฟ ยังคงบรรทุกคนหัวเมืองเข้ามากรุงเทพฯ อยู่เสมอเพื่อเอาเงินมาเข้ากระเป๋า นายอากรหอยและบ่อน เบี้ย ข้อนี้ก็เห็นได้แล้วว่า ถ้าคนเราจนจริง ก็คงไม่สามารถจะทำเช่นว่ามานี้ได้เป็นแน่ " 15

นอกจาก " การคิดว่าเราจน " ซึ่ง " อัสวพาหุ " เห็นว่า เป็นโคลนก้อนหนึ่ง ที่ถ่วงความเจริญของประเทศแล้ว ยังมีโคลนติดล้อก้อนอื่น ๆ ที่เปรียบเสมือนโคลนถ่วงความเจริญของประเทศในความคิดของ " อัสวพาหุ " อีกได้แก่ " การแต่งงานชั่วคราว " " การไม่รับผิดชอบของบิดามารดา " " การค้าหญิงสาว - มีเมียลับของผู้ชาย " " ความหยุมหิม " ซึ่ง เป็นผลโดยตรงแห่งการถือตนเป็นสำคัญ " ถ้าหากตัวเองไม่มีส่วนร่วมในโครงการไหนแล้ว เป็นคัดค้านคะ " สำหรับในกรณีนี้ " อัสวพาหุ " หมายถึงชี้แจงลงไปต่อการที่มีผู้คัดค้าน การตั้งคณะเสือป่า และความดำริของกรมการราชนาวี สมาคมโดยเฉพาะ ส่วนโคลนก้อนสุดท้าย ที่ถ่วงความเจริญของชาติตามทัศนะของ " อัสวพาหุ " คือ การที่ประเทศชาติมีบุคคล ที่มีหลักฐานไม่มั่นคงจำนวนมาก บุคคลที่มีหลักฐานไม่มั่นคงก็คือ บุคคล ถึงแม้จะเพียบพร้อมสมบูรณ์ ในงานการหน้าที่ แต่กลับบกพร่องในกิจการส่วนตัว ความประพฤติส่วนตัว หลวมเหลว

วรรณกรรมเรื่อง " โคลนติดล้อ " ของ " อัสวพาหุ " นอกจากจะมีเนื้อหาดังที่กล่าวมาแล้ว เรายังสามารถพิจารณาได้ถึงแนวความคิดของ " อัสวพาหุ " ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยได้อีกด้วย หากใครเคยอ่าน " รายงานการประชุม

15 โคลนติดล้อ " ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกิณกะ , หน้า 41.

ปาติเมนต์สยาม " ของรัชกาลที่ 6 จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ลือและเยาะ ผู้ที่ต้องการระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะ เมมเบอร์ ออฟ ปาติเมนต์ สองคนคือ นาย เกศร์ (ก.ศ.ร. กุหลาบ) และ นายทวน (เทียนวรรณ) ซึ่งพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ ให้อภิปรายออกนอกเรื่องต่าง ๆ นานา เป็นที่น่าขบขัน 16 ในบทความ " โคลนติดลือ " นี้ก็เช่นกัน " อัสวพาหุ " ใช้สำนวนการเขียนประชดประชันผู้ที่ต้องการระบอบประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลา เช่น

" ในที่นี้ ข้าพเจ้าขอวิงวอนว่าอย่าเข้าใจผิด ! ข้าพเจ้าไม่ขอแนะนำให้ท่านแสดงความคิดเห็น อย่างจัดและซึ่งไม่ใช่อื่นไกล เป็นการเอาชนิดเลวทรามสามัญเท่านั้นเลย ข้าพเจ้าไม่ยากให้ท่านใช้ความคิด ชนิดที่ทำให้เกิดผลเปลี่ยนราชอาณาจักรอันแท้จริง เป็นริบปิลิกเกชันอเมริกาได้ดังปรากฏอยู่ในประเทศ ซึ่งไม่สู้จะห่างไกลจากเรานัก ! " 17

" ลัทธิความเสมอภาค ซึ่งเป็นลัทธิที่คนพอใจพูดถึงเนื่อง ๆ เข้าใจน้อยที่สุด และพาให้ผู้อื่นเข้าใจผิดไปด้วยนั้น เป็นบ่อเกิดแห่งความคิดอันน่าขันในเรื่องการถือเกียรติยศ อันไม่มีมูล " 18

นอกจากนี้แล้ววรรณกรรมเรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของ"อัสวพาหุ" ที่มีต่อพวกนักหนังสือพิมพ์

16 แม่ขวัญข้าว (นามแฝง) " " ลือติดโคลน " วิทยุญาณนักร้องของ " โคนันทวิศาล " (พระยาวิชัยสุนทร) " โลกหนังสือ 4 (กุมภาพันธ์ 2524) : 42.

17 โคลนติดลือ " ประมวลพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกิณกะ " , หน้า 14.

18 เรื่องเดียวกัน , หน้า 34.

" ในเมืองไทยเราก็คคล้ายกัน คือ คนที่ได้รับคามศึกษาอย่างดี มีความสามารถในทางหนังสือ ก็ล้วนเป็นข้าราชการทั้งสิ้น ไม่มีเวลาแต่งอะไรลงหนังสือพิมพ์ได้ นอกจากเป็นครั้งคราวส่วนผู้ที่แต่งเรื่องลงหนังสือพิมพ์เป็นนิตยสารนั้น จึงมักจะเป็นพวกที่มีการศึกษาอย่างลวกๆ หรือมีจะนั่นเสียงของหนังสือพิมพ์ในเมืองไทย จึงค่อนข้างไปทางคัดค้านต่อรัฐบาล

หนังสือพิมพ์ในเมืองไทยในชั้นต้นเป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ด้วยเหตุที่มีคนถูกไล่ออกจากราชการไปทำการในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวแล้ว และคนพวกนี้ย่อมประสงค์ให้ร้ายแก่รัฐบาลที่ไล่ตัวเขา ครั้นต่อมาจึงกลายเป็นธรรมเนียมของผู้ที่แต่งความเห็นลงหนังสือพิมพ์จะต้องคัดค้านต่อรัฐบาล ไม่เลือกว่าจะมีข้อเคืองแค้นส่วนตัวหรือไม่ อาศัยเหตุที่คนจำนวนนี้มักจะแต่งข้อความที่ด้นดาด หรือบางทีก็เพื่อยไม่เป็นขึ้น จึงดูไม่น่าจะพึงสังเกตหรือให้เกียรติยศเขาโดยคัดค้าน แต่โดยเหตุที่คนเรานูชาหนังสือพิมพ์จนเกินเหตุดังกล่าวมาแล้วนั้นแหละ เราจึงทำไม่รู้ไม่เห็น ความใฝ่สูงแห่งจำพวกคนที่เรียกตนว่าเป็นคนหนังสือพิมพ์นั้นเสียทีเดียว " 19

เมื่อ " อัสวพาหุ " มีความคิดเห็นว่าพวกนักหนังสือพิมพ์มักขัดแย้งกับรัฐบาลเสมอแล้ว ตามที่สนะของ " อัสวพาหุ " พวกนี้จึงมี " ความหุยมหุยม " เป็นอันมากที่ไปคัดค้านการตั้งเสื่อป่า และ คัดค้านความคิดของกรมการราชนาวิสมาคม ในการเรียไรเงินซื้อเรือรบ แต่ข้อที่น่าสังเกตคือ ผู้ที่เขียนบทความเรื่อง " ล้อติดโคลน " ได้ " อัสวพาหุ " คือพระยาวิชัยสุนทร * นั้น ไม่เคยถูกไล่ออกจากราชการเลย ครั้งหนึ่งเมื่อมีงานพระราชพิธีฉัตรมงคล รัชกาลที่ 6 นายพลเรือตรี พระยาวิชัยสุนทร เจ้ากรมพระธรรมนูญทหารเรือ ก็ได้รับพระราชทานตราหุติยจุลจอมเกล้า หรือเรียกเป็นสามัญว่า แขนวนคอสีชมพูพร้อมด้วยพานทองเป็นเกียรติยศ นายรองเลขาธิการเคยทูลถามพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ ว่า เหตุใดพระยาวิชัยสุนทรผู้ซึ่งคัดค้านบทความของ " อัสวพาหุ " อยู่เสมอจึงได้รับพานทองพระองค์ทรงมีรับสั่งตอบว่า

" เสย เจ้ายังไม่รู้อะไร คนเรามันต้องแยกหน้าที่กันให้ออกให้ชัดเจน บางทีข้ากำลังคนที่มีคนมาขัดคอ มันก็พลุ่งขึ้นมา แต่เมื่อถึงว่าเขาก็เป็นคนไทย เป็นนักกฎหมาย เป็นเปรี๊ญ เขาก็ได้บวชเรียนมา ก็ย่อมจะรู้จักผิดชอบชั่วดี จริงอยู่ดาวิม ทรงหมายถึงพระยาวิชัย มีเพอชันแนลลิตี๊ เป็นนักเลงแต่ก็ชอบความรู้เขา มีหลักดี ๆ ข้าก็นึกว่าเขาคงหวังดีต่อชาติ อย่างเดียวกับข้า เขามีความคิดเห็นอย่างไรที่เขานึกกว่าของเขาถูก เขาก็พูด

* ใน " " ล้อติดโคลน " " วิทยุณานักสู้ของโคนันทวิศาล " กล่าวว่า นามแฝง " โคนันทวิศาล " นั้นคือ พระยาวิชัยสุนทร แต่ในเอกสารอื่น ๆ เช่นประพจน์ ตรีณรงค์ กล่าวไว้ใน ชีวิตและงานของอัสวพาหุ ว่า " ทุนดำ " คือนามแฝงของพระยาวิชัยสุนทร และ " โคนันทวิศาล " คือนามแฝงของเจ้าคุณอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ อย่างไรก็ตามไม่ว่าพระยาวิชัยสุนทรจะใช้นามแฝงว่าอะไรก็ตาม พระยาวิชัยสุนทรก็เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงเพราะความกล้าที่ปะทะคารมกับรัชกาลที่ 6

ออกมาอย่างเปิดเผยอย่างนี้ ข้าชอบ ดีกว่าไปแอบซุบซิบ ก่อเรื่องอย่าง
 อ้ายพวกซี้ซลาดตาขาว มือไม่พาย เอาตีนราน้ำ คนเขียนหนังสือพิมพ์
 ข้าเห็นว่าเขามีสปอร์ตติง สปีริต ดีกว่าพวกต่อหน้าว่ามะพลับ ลับหลัง
 ว่าตะโก ซึ่งเชื่อไม่ได้ ไม่จริงต่อใคร อีกอย่างหนึ่งการเขียนหนังสือก็เป็น
 เกมสัจชนิดหนึ่งอย่างเล่น บิลเลียดหรือเทนนิส เราต้องมีคู่แข่งที่มีมือทัดเทียม
 กันจึงจะสนุก แต่อย่าโกงกันนะ ถ้าเล่นซื่อ ๆ โดยฝีมือ แพ้ชนะ ไม่
 สำคัญหรือกะจะ สนุกคีนัก " 20

พระราชนิพนธ์ โคลนติดล้อ มีความเด่นตรงแนวคิดเกี่ยวกับอิสรภาพ การเรียกร
 ร้องความเสมอภาคของสตรี การยกระดับคุณภาพของการใช้ชีวิตในครอบครัว " อัสวพาหุ "
 เป็นตัวแทนและปากเสียงของสตรีและเด็กซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีการให้ความสนใจมาก่อน
 " โคลนติดล้อ " ทำให้เกิดการโต้แย้งโดย " โคนันทวิศาล " เขียนบทความเรื่อง ล้อติดโคลน
 ลงใน กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ แต่เขียนได้เพียงบทเดียวก็ถูกโต้ตอบจากผู้นามปากกาต่าง ๆ เช่น
 " โคอุศุภราช " " ส " " คนไทย " " ช " " บาทกฤษร " "

" โคนันทวิศาล " ได้ " อัสวพาหุ " ในประเด็นที่ว่า การที่ชายมีเมียมากนั้นเป็น
 เรื่องธรรมดาของผู้ยังไม่สิ้นกิเลสตัณหาและเป็นเพราะลักษณะที่เอื้ออำนวยอย่างไรก็ตาม เรื่อง
 นี้หามีความสำคัญนักไม่ เรื่องสำคัญยิ่งกว่าคือเรื่องที่มีอำนาจวาสนาชอบกดขี่ข่มเหงผู้น้อย
 ทุนบำรุงแต่ผู้ประจบสอพลอ บทความนี้ทำให้เกิดมีผู้เขียนแทน " อัสวพาหุ " เกิดสงคราม
 ปากการระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยกับ กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ซึ่งหลงทางไปจากประเด็นที่ถกเถียง
 อยู่เดิม " โคนันทวิศาล " พยายามกลับเข้าสู่ประเด็นเดิมบ้างในบางโอกาสโดยพยายามเน้น
 การโจมตีเรื่องการไร้ความรับผิดชอบของรัฐบาลและการคอร์รัปชันแต่ " โคนันทวิศาล " เองก็
 หลงประเด็นเป็นส่วนใหญ่ 21

20 ประพัฒน์ ศรีณรงค์ ชีวิตและงานของอัสวพาหุ อ่างแล้ว , หน้า 295

21 สุกัญญา ตีระวนิช , พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้ากับการหนังสือพิมพ์ ,
 หน้า 139

ลือติดโคลน ของ " โคนันทวิศาล "

ผู้ใช้นามปากกาว่า " โคนันทวิศาล " ได้เขียนโต้แย้งในกรุงเทพฯ ฯ เดลิเมต์ ในคอลัมน์ ชื่อ " ลือติดโคลน " ระหว่างวันที่ 12 พฤษภาคม - 13 มิถุนายน 2458 คำนว่ " อัสวพาหุ " เทศน์ให้คนทำในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เช่นเรื่องชายมีเมียมากนั้นบางทีก็เกิดขึ้นเพื่ออุปการะหญิงยากจน ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่สำคัญเรื่องที่สำคัญตามความคิดของ " โคนันทวิศาล " ก็คือเรื่องที่มีอำนาจวาสนาเชื่อฟังแต่คำผู้ใกล้ชิด

" ถ้าอัสวพาหุจะติเตียนถึงอ้ายเรื่องเช่นนี้แล้ว เรื่องที่ยังจะติมีอีกมาก ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่พาให้ไปสู่หายนะยิ่งกว่าเรื่องผัว ๆ เมีย ๆ แม่ ๆ ลูก ๆ . . . ข้าพเจ้าขอชักอุทาหรณ์มาให้อัสวพาหุฟังอย่างสังเขป บางทีอย่างมนุษย์พอจะคัดค้านคนให้ แต่ไม่ยอมคัดเป็นต้น เช่นการเบียดเบียนซึ่งกันและกันและปราศจากความสามัคคี คือผู้ใหญ่เบียดเบียนผู้น้อย ผู้มีวาสนาข่มขู่ผู้น้อยด้วยอำนาจแห่งทางอ้อมจนผู้น้อยตกอยู่ในหายนะ ผู้มีวาสนาเชื่อฟัง แต่คำผู้ใกล้ชิดหาได้เอาหามาฟังคำคนห่างและคนอันต่ำไม่ จนทำให้ปราศจากความรู้จริงในสิ่งซึ่งเป็นจริง ถ้าผู้ใดมีวาสนาบารมีขึ้นชอบคบหาคณะให้มาก บำเพ็ญกุศลแต่ในพวกในหมู่ในคณะของตน ผู้อื่นที่ถือตัวเป็นกลางก็เกลียดกันเสีย ข้าพเจ้าเห็นว่ากิเลสเหล่านี้แน่นยังหนออยู่ในหมู่มนุษย์เราเบื้องต้น อัสวพาหุ แม้จะเป็นคนที่ตั้งใจดีแล้ว ขออาราธนาคำคนจำพวกนี้ให้มาก ๆ จะมีประโยชน์ดีกว่าไปคำอ้ายสิ่งซึ่งมันยังเป็นไปไม่ได้ มันยังเป็นกิเลสหนาแน่นที่อยู่ ในหมู่ประชาชนนัก แต่ถ้าอัสวพาหุกระทำได้ ข้าพเจ้าขออนุโมทนาด้วย " 22

" โคนันทวิศาล " มีความคิดเห็นว่ากรณีที่ชายมีเมียลับก็เพราะความจำเป็น

" เรื่องนี้จะโทษชายนักไม่ได้ มันเปนเพราะความยากจนของหญิงด้วยชายด้วย ชายจน ครั้นจะมีเมียที่มีหลักฐานก็หาไม่ได้ ได้แต่หญิงที่ไม่ดี จะเอามาเลี้ยงออกหน้าก็จักอายเขา จึงต้องทำเช่นนั้น ความอึดคักมาบังคับตัวอยู่เช่นนี้จึงต้องยอมให้อัศวพาหุค่า ส่วนหญิงนั้นเล่าเมื่อยากจนก็ไม่มีใครมาสู่ขอให้เป็นหอห้อง ผู้ปกครองจึงต้องพาโซ่วที่ยิวหาผิว ครั้นจะให้ได้ผิวที่ยากจนคู่ควรกันก็ยาก เป็นอย่างที่เขาเรียกว่าเดี่ยอ้อมค้อม จึงต้องพาไปให้ท่านที่มีเงินมีทอง มียศบรรดาศักดิ์ วาสนา ท่านก็ต้องการแต่ที่คู่ควร ... " 23

" โคนันทวิศาล " มองไม่เห็นความสำคัญของปัญหาสิทธิสตรี และปัญหาทางครอบครัวอันเกิดจากความเห็นแก่ตัวของชายที่ " อัศวพาหุ " ซึ่ให้เห็น โดยแท้จริง " โคนันทวิศาล " ยังยอมรับธรรมเนียมอุปถัมภ์สตรีในฐานะมีเมียลับ

ความจริงแล้วโดยเนื้อหาของ " สร้อยคิดโคลน " ก็ไม่มีอะไรมากนักเพียงแต่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับ " อัศวพาหุ " ในบางเรื่องเท่านั้นเอง แต่เหตุการณ์เริ่มขยายมากขึ้นเพราะบรรดาพรรคพวกบริวารของ " อัศวพาหุ " ก็แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบทันควันในหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ

" คนไทย " พวกของ " อัศวพาหุ " คำน " โคนันทวิศาล "

23 สุกัญญา ตีระวนิช , พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้ากับการหนังสือพิมพ์ ,

" คำที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้ ถึงหากว่าจะมีใครว่าข้าพเจ้า
 ประจบสอพลอก็ตามใจเถิด เกิดมาก็ต้องหัดประจบกันมา
 ทุกคน ถ้าหาไม่จะยังคงมีชีวิตอยู่ได้หรือ เพียงแต่เขาทิ้งให้
 อดคัมน์น้ำมเสียวก็ต้องตายเสียแล้ว ต่อเมื่อมันลอยกว้างแล้ว
 เมื่อใดนั้น และมันว่าประจบไม่เป็น แต่ก็ยังดีกว่าคนที่มัน
 ประจบสอพลอกับคนต่างชาติ และคอยทำลายล้างชาติของ
 มันเอง

โคนันทวิศาลชื่อยาวไปเรียกให้สั้นเถอะ " อ,จ้ว "

ตามที่ อ,จ้วนำเอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ของพระ
 เจ้าแผ่นดินมาเปรียบเหมือนเครื่องมือซึ่งห้อยแขวนอยู่
 รุ่งรังนั้น อ,จ้วเห็นสมควรแล้วหรือ บรรพบุรุษของอ,จ้ว
 ตลอดจนตัวอ,จ้ว อยู่ในแผ่นดินของใคร เพราะฉะนั้นเราขอ
 เรียก อ,จ้วว่า " อ,ควาย ทรพี " ทรพีแน่นอน

ความเห็นของอัสวพาหุ คนไทยในประเทศสยามทุก
 คนพากันนิยมนับถือหมด เว้นแต่อ,จ้วคนเดียว พยานพอจะ
 ชี้ให้เห็นเป็นสังเขปได้ กล่าวคือในหมู่นี้มีใครบ้างที่ช่วยเถียง
 แทน อ,จ้ว เห็นมีแต่ อ,จ้ว คนเดียวเท่านั้นมิใช่หรือ " 24

" แม่ขวัญข้าวได้สรุป เรื่องโต้แย้ง โคลนคิดลื้อและลื้อคิดโคลน ระหว่าง "
 อัสวพาหุ " กับ " โคนันทวิศาล " หรือพระยาวินัยสุนทรนั้น ไม่มีเหตุอะไรมากนักเพียงแต่
 พระยาวินัยสุนทร ไม่เห็นด้วยกับ " อัสวพาหุ " ในบางข้อเท่านั้น แต่ต้องมีเรื่องเกี่ยวพัน
 กันอยู่ต่อไป ก็เพราะว่าบรรดาพรรคพวกของ " อัสวพาหุ " เขียนมาได้พระยาวินัย ๆ ๆ ก็

24 หนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2458 อ้างจาก สุกัญญา
 ตีระวนิช , พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้ากับการหนังสือพิมพ์ , หน้า 72 .

ได้กลับไปอย่างฉกาจจรรจ์ พวกของ " อัสวพาหุ " เห็นจะได้สู้ไม่ได้ ก็ถอยไปข้าง ๆ คู ๆ ไม่เข้าประเด็น บางคนก็แก้งได้มายวน ๆ มีผู้ใช้นามปากกาว่า ส. แอ้ง พระยาวินัยสุนทรว่า เป็นการสัปดนที่น่า " โคนันทวิศาล " มาใช้ เพราะเป็นของพระโพธิสัตว์ และทำพระยาวินัยสุนทร ลงในหนังสือพิมพ์ไทยว่า ถ้าอยากจะได้ " อัสวพาหุ " ก็ให้แต่งลงพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ เพราะ " อัสวพาหุ " เคยแต่งภาษาไทยกับภาษาอังกฤษคู่กัน บางคนก็เขียนมาชม " อัสวพาหุ " ผู้ใช้นามปากกาว่า กล่าวชมว่า " อัสวพาหุ " ประดุจองค์อิทธิบาท 4 คำถามของ " คนคน " ในหนังสือพิมพ์ไทยนั้นถึงกับทำจะขวิดกับโคนันทวิศาลและขอกำหนดเวลานัดหมายและตำบลที่จะขวิด 25 ไม่เพียงแต่เท่านั้น หนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมต์ที่พระยาวินัย ฯ ใช้เป็นเวทีเขียนบทความลง ยังได้รับคำกิลเลสคำหาบจากสำนักหนังสือพิมพ์ไทย ในฉบับวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2458 ด้วยซึ่งเป็นสงครามหนังสือพิมพ์ย่อย ๆ ที่ละเลงสาดโคลนใส่กันในเรณูว่าสูงกว่าสามัญชนเสียอีก ต่อกรณีนี้พระยาวินัยสุนทร ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

" ซึ่งถ้าจะพูดกันตามเนื้อเรื่องข้างอัสวพาหุมีความเห็นลงพิมพ์ทางหนังสือพิมพ์ไทย ข้างข้าพเจ้าก็มีความเห็นลงพิมพ์ทางหนังสือพิมพ์นี้ต่างคนต่างเห็น ซึ่งหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฝ่าย ย่อมทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะนำลงพิมพ์ได้ตามเห็นสมควร ส่วนข้อความข้างใดจะถูกหรือผิดก็ตาม ก็ไม่ใช่หน้าที่ของผู้อื่นหรือของสองหนังสือพิมพ์ จะหยิบยกขึ้นเป็นเหตุบริภาษถึงหนังสือพิมพ์ด้วยกันดังนั้นเลย " 26

25 แม่ขวัญข้าว " " ล้อคิดโคลน " วิทยุณานักสู้ของ " โคนันทวิศาล " พระยาวินัยสุนทร " , หน้า 45 .

26 โคนันทวิศาล , กรุงเทพ ฯ เดลิเมต์ .

สำหรับในเรื่องของการที่มีบรรดาฝ่ายที่สนับสนุน " อัสวพาหุ " เขียนบทความ
โต้ตอบกันเป็นจำนวนมาก จนถึงขั้นที่ " อัสวพาหุ " ต้องแถลงใน ขอความเมตตา ว่า

" ความต้องการของ " โคนันทวิศาล " นั่นก็คือจะให้ข้าพเจ้าตอบ
แต่ข้าพเจ้าหาได้ตอบไม่ เพราะข้าพเจ้าทราบนิสัยของบุคคลผู้นั้นอยู่แล้ว
ว่า เป็นอย่างไร (โดยเหตุที่ข้าพเจ้ารู้จักตัวเอง และได้เคยรู้รสการ
เล่นตลกของเขาอยู่) ข้าพเจ้าทราบคืออยู่ว่าบุคคลผู้นี้จะได้มีความคิดริเริ่ม
อะไรได้เองหาไม่ได้ คงต้องคอยให้ใครเขาออกความคิดก่อน แล้วจึงเก็บ
เอาไปล้อเล่นหรือบิดความเล่น เพื่อสำแดงวิชาจำอวดของเขาเช่นนั้นเสมอ " 27

" ถ้าท่านผู้ใดเมตตาแก่ข้าพเจ้าขออย่าได้เถียงแทนข้าพเจ้าเลย เพราะ
การที่เถียงแทนข้าพเจ้าเช่นนั้น ก็เหมือนยังยื้อให้โคสุขาภิบาลมาไล่ขวิด
ข้าพเจ้า ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็โคเขาคูดก็ทำความรำคาญให้ข้าพเจ้าได้เป็น
อันมาก " 28

27 ขอความเมตตา (จดหมาย) " ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกิณกะ " (อัสวพาหุ) (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา) , 2494 หน้า 84 .

28 เรื่องเดียวกัน , หน้า 85 .

เนื่องจากการวิจัยส่วนนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูลที่แสดงถึงปฏิกิริยาตอบโต้ " อัสวพาหุ " อย่างไรก็ตามได้มีนักเขียนที่เขียนตอบโต้พระองค์ โดยไม่เฉพาะเจาะจงว่า เป็นการตอบโต้พระนามแฝง " อัสวพาหุ " แต่มีประเด็นที่สืบเนื่องมาจากพระนามแฝง " อัสวพาหุ " เช่น การเขียนเสียดสี กรณีรัฐบาลเรียไรรเงินประชาชนซื้อเรือรบพระร่วง ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมเพื่อให้ประชาชนช่วยกันออกเงินซื้อเรือรบ ด้วยพระนามแฝงอื่น ๆ อีกเช่น พันแหลมศรีอยุธยา เป็นต้น ผู้เขียนข้อความเสียดสีเรื่องนี้ใช้นามปากกาว่า " แจกเต้า " คัดค้านการเรียไรรเงินซึ่งเป็นการขูดรีดประชาชน โดยเฉพาะชาวนาที่มีความทุกข์ยาก

" เลือดเนื้อของพวกมนุษย์ทั่วทั้งพิภพ ไม่มีรสอร่อยเกินกว่าเลือดเนื้อของพวกชาวนา เพราะไม่เลือกทำอะไรต่อมิอะไร จนชั้นขโมยขโจรหวายถั่วโปเหาหมัดเส้น โสนก็พากันอยากกินเลือดกินเนื้อของพวกชาวนามากกว่ามนุษย์จำพวกอื่น ๆ " 29

นอกจากนี้ได้มีการแสดงความคิดเห็นของนายเชิวสุตเส็ง นักเขียนจีนที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นต่อนักหนังสือพิมพ์ที่เป็นฝ่ายของ " อัสวพาหุ " ว่า

" กระผมเคยได้ยินเขาพูดกันว่า ผู้ที่เป็นเอ็ดเตอร์ของหนังสือบอกว่า รายวันมีอำนาจเสมอคิงที่ไม่มีมงกุฎ มีคนที่เขียนร้องลงในหนังสืออ่านเล่นนั้น มีตำแหน่งเสมอเสนาบดี ที่ไม่ต้องรับผิดชอบทางการเมือง " 30

29 แจกเต้า , ผดุงวิทยา (กุมภาพันธ์ 2457)

30 ผดุงวิทยา (มีนาคม 2457)

ในคอลัมน์ จดหมาย ลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2459 จากผู้ใช้นามแฝงว่า " ผู้เป็นกลาง " ตอบโต้หนังสือพิมพ์ไทยซึ่งเป็นฝ่ายของ " อัสวาทุ " ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทะเลาะกันระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยกับหนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมต์

" หนังสือพิมพ์ไทย ใคร ๆ ก็รู้แล้วว่าเปนนหนังสือพิมพ์ที่โกหก (คำว่าโกหกแรงไป ขอแก้เปนกถาคำเท็จ) มาตั้งแต่ไหนแต่ไร ต้องพูดฝืนความจริง เสียได้เท่าไรก็เสียเสียเต็มที่ (คำว่าเสียนั้นแรงไปขอแก้เปนกถาประจบ) ไม่มียางอาย มันเอาแต่ได้เข้าว่า (คำว่ามันนั้นขี้ออก) ราษฎรจะทุกข์ร้อนอะไรก็มีโยจะทุกข์ไปสิมัน (คำว่ามันต้องขี้ออกอีก) ถือสุภาสิตที่ว่า " ใครจะตายโหงตายท่าที่ช่างมึง ผัวขาวผืนหนึ่ง (เงินเดือน) กูจะชกเอา " (ขอเอาเส้นแดงขี้อสุภาสิตนี้ออกทั้งหมด) อ้ายคนนรกจกเปรตเช่นนี้ ก็เกิดมากับเขาด้วย (คำว่าอ้ายคนจกเปรตนั้นขอแก้เปนพ่อคนวิเศษ) คูช่างกระหายโลหิตของราษฎรเสียนี้กระไร การที่ท่านจะไปโต้ตอบกับเขานั้นทำไมท่านไม่คิดถึงสุภาสิตที่ว่า หมากัดอย่ากัดตอบ หรือเล่นกับหมาหมาเลียปาก (สุภาสิต 2 บทนี้ใช้ไม่ได้เหมือนกันขอตัดออกหมด)

ทำไมหนังสือพิมพ์ไทยเมื่อเถียงท่านไม่ขึ้นแล้วถึงได้ไปจัดเอาเรื่องของผู้ที่นอนหลับไม่รู้นอนคูไม่เห็น เช่นนายอากร สะหยง มาเปนเกณฑ์ขึ้นโต้ตอบ มันหนักกระบาลหัวเอดิเตอร์หนังสือพิมพ์ไทยหรือ 31

31 กรุงเทพฯ ฯ เดลิเมต์ ฉบับวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2459 .

ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งภายใน และนอกประเทศ ประกอบกับปัจจัยภายใน คือพระปรีชาสามารถส่วนพระองค์ทางด้าน วรรณกรรม ได้ส่งผลให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือ " อิศวปาหุ " เลือกใช้ " ลือ " วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่ประชาชน โดยเฉพาะแนวความคิดและอุดมการณ์ชาตินิยม ที่มีลักษณะเป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นจากการ กำหนดของผู้ปกครองประเทศ หลักอุดมการณ์ชาตินิยมตามแนวความคิดของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ นั้น คือประชาชนต้องมีความจงรักภักดีต่อชาติ อันหมายถึง การแสดง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์นั่นเอง

การปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมในวรรณกรรมของ " อิศวปาหุ " ได้สอดแทรกแนว ความคิดและอุดมการณ์ในการต่อต้านชาวต่างชาติ เช่น การต่อต้านอิทธิพลตะวันตก และที่ ปรากฏอย่างเด่นชัดก็คือ การสร้างภาพศัตรูร่วมของประชาชน เป็นเป้าหมายในการโจมตี นั่นคือ ภัยจากชาวจีน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเร่งเร้าให้ตระหนักถึงภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ซึ่ง จะส่งผลให้ประชาชนมุ่งความเกลียดชังไปที่ชาวจีน นอกจากนี้ชาวจีนจะได้ก่อความวุ่นวาย ทางการเมืองในสมัยรัชกาลของพระองค์ ภูมิหลังส่วนพระองค์ก็ไม่นิยมจีนอยู่แล้วเนื่องจาก พระองค์เห็นว่าชาวจีนเข้ามาคุมอำนาจทางเศรษฐกิจ และกอบโกยผลประโยชน์ไปจากคนไทย เปรียบคนจีนเป็นเหมือนพวกยิวที่เป็นตัวดูดเลือด นอกจากนี้วรรณกรรมของ " อิศวปาหุ " ยังแสดงให้เห็นถึง แนวความคิดและอุดมการณ์ในการสร้างเจตนคติเกี่ยวกับลัทธิการปกครอง โดยชี้ให้เห็นผลเสียของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและสังคมนิยมว่าไม่เหมาะสม กับเมืองไทย แนวความคิดและอุดมการณ์ในการสร้างเจตนคติต่อสงครามและกลยุทธ์ในการ รบ โดยให้ประชาชนเตรียมตัวให้พร้อมหากเกิดสงครามขึ้น และชักจูงประชาชนให้มีความเห็น คล้อยตามด้วยการประกาศสงครามโลกครั้งที่ 1 เข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ตลอดจนถึงแนว ความคิดและอุดมการณ์ในวิถีทางดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศ ซึ่งแนวความคิดและ อุดมการณ์ทั้งหมดนี้ เป็นการแสดงถึงอุดมการณ์ชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว เพื่อให้ประชาชนยึดถือเป็นแนวทางแห่งการรักชาติที่พระองค์ทรงกำหนดในที่สุด

สำหรับผลของการใช้ " ลือ " วรรณกรรมของ " อิศวปาหุ " แม้จะไม่สามารถ ตัดสินได้ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด อย่างไรก็ตามก็ได้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้จากผู้อ่านที่ เป็นนักเขียนกลุ่มปัญญาชน เขียนตอบโต้กับ " อิศวปาหุ " เช่น โคนันทวิศาล ผู้เป็นกลาง พุ่นดำ บาทกฤษร ๗๗ เป็นต้น

บทสรุป

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของโลกในขณะนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจหลายประการ พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่ง และเด่นที่สุดก็คือ การปลุกใจให้พลเมืองรักชาติซึ่งทรงเอาพระทัยใส่เป็นพิเศษ พระองค์โปรด ฯ ให้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการใช้สื่อวรรณกรรม ที่ทรงใช้พระนามแฝงว่า " อัสวพาหุ " เป็นตัวแทนพระองค์ในการเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่ประชาชน อาจกล่าวได้ว่าไม่เคยมีพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ใด ทรงกระทำเช่นนี้มาก่อนเลย พระองค์ทรงเร่งเร้าให้คนไทยตื่นตัว มีความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม อันเป็นรัฐประศาสนนโยบายของพระองค์ มูลเหตุที่ทำให้พระองค์สนพระทัยในเรื่องนี้เป็นพิเศษเพราะ

1. สถานการณ์ของโลกในขณะนั้นกำลังทวีความคับขันยิ่งขึ้นทุกขณะ สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลง ลัทธิการเมืองได้ถูกแบ่งแยก ลัทธิประชาธิปไตยเป็นที่นิยมของชาวโลกส่วนใหญ่ และแพร่ขยายออกไปสู่นานาประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้ลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง อีกทั้งลัทธิสังคมนิยมเริ่มเป็นที่สนใจของผู้นำทางการเมืองทั่วโลก นอกจากนี้ประเทศทางยุโรปกำลังตกอยู่ในภาวะตึงเครียด หลังจากทรงครองราชย์ได้ 3 ปี สงครามโลกครั้งที่ 1 ก็ได้เกิดขึ้น พระองค์จึงได้ปลุกใจคนไทยให้ตื่นตัว เป็นการเตรียมพร้อมเอาไว้สำหรับต้อนรับสถานการณ์อันจะมาถึงในวันข้างหน้า

2. อิทธิพลของตะวันตกกำลังเริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างหนัก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าได้มีการคบค้าสมาคมกับชาวยุโรป และการที่ส่งนักเรียนไทยออกไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาวตะวันตกหลั่งไหลเข้ามา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ดังกล่าวมีอยู่เป็นอันมากที่ขัดกับประเพณีไทยที่นิยมมาแต่โบราณ นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้รับภัยพิบัติอันเกิดจากลัทธิล่าอาณานิคมของมหาอำนาจบางประเทศที่มีบทบาทต่อวงการเมืองของโลก เห็นได้จากการเสียดินแดนในสมัยรัชกาลที่ 5

3. สถานการณ์ภายในประเทศขณะนั้นชาวจีนได้ก่อปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เกิดความรู้สึกชาตินิยมจีนอย่างรุนแรง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเร่งปลุกใจคนไทยให้ตื่นตัว และตระหนักถึงภัยของชาติในอนาคตโดยเฉพาะภัยจากชาวจีน

จากสถานการณ์และมูลเหตุดังกล่าว พระองค์จึงได้ทรงใช้วรรณกรรมเป็นสื่อเพื่อการเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ไปสู่ประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครองของพระองค์ สำหรับปัจจัยที่ " อัสวพาหุ " ทรงเลือกใช้วรรณกรรมเป็นสื่อ คือ

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภูมิหลังส่วนพระองค์ ซึ่งประกอบด้วยพระอุปนิสัยและกิจกรรมส่วนพระองค์ที่มีความนิยมใฝ่ในอำนาจตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ อีกทั้งทรงมีอุปนิสัยรักการอ่าน การเขียน และทรงใช้เวลาส่วนใหญ่ตลอดพระชนม์ชีพในการสร้างผลงานวรรณกรรม ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างที่เรียกกันว่า มีพรสวรรค์ในด้านการประพันธ์เป็นพิเศษ ดังนั้นในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยพระอุปนิสัยที่ทรงโปรดวรรณกรรมและด้วยความสามารถทางด้านอักษรศาสตร์ที่พิเศษไปกว่าผู้อื่น "สื่อ" วรรณกรรมจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่ประชาชน เพื่อชักชวน จูงใจให้ประชาชนประพฤติ ปฏิบัติตามแนวทางที่พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์

ปัจจัยภายนอกได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทั้งภายในและนอกประเทศ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและนอกประเทศ สถานการณ์ความขัดแย้งในราชสำนัก เหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130 อันส่งผลให้เกิดการขาดฐานพระราชอำนาจทางการเมืองของพระองค์ นอกจากนี้ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย และการหลั่งไหลของอิทธิพลตะวันตก ก็เป็นอีกสถานการณ์หนึ่งที่ทำให้พระองค์ตัดสินใจตัดสินใจในการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา โดยใช้ " สื่อ " วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่ประชาชน

วรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " ได้แสดงถึงเรื่องราว แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของ " อัสวพาหุ " โดยเฉพาะอุดมการณ์ชาตินิยมอย่างเห็นได้ชัด โดยเป็นการสร้างและปลุกฝังความรู้สึกร่วมกันของคนในชาติให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

เพื่อธำรงรักษาไว้ และมีข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับอุดมการณ์ชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีลักษณะเฉพาะนอกเหนือไปจากความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตามความหมายของอุดมการณ์ชาตินิยมโดยทั่วไปคือ ความจงรักภักดีต่อชาติ ความรักชาติ ตามแนวความคิดของพระองค์นั้นหมายถึง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ศูนย์กลางของความรักชาติ ก็คือ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ อุดมการณ์ชาตินิยมอันหมายถึง ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นจากการกำหนดของพระองค์เอง และผลที่พระองค์คาดหวังจากประชาชนก็คือ การยอมรับและปฏิบัติตามนโยบาย " ชาตินิยม " ของพระองค์ นอกจากนี้วรรณกรรมของ " อัสวาทู " จะแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมของพระองค์กับสภาพแวดล้อมในช่วงเวลานั้นทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นเนื้อหาของวรรณกรรมส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นบทความประเภทร้อยแก้ว โดยแทรกแสดงความคิดเห็นไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมือง

วรรณกรรมของ " อัสวาทู " ปรากฏครั้งแรกในปี พ.ศ. 2455 คือเรื่อง อุตตระกู เป็นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ได้ 2 ปี ซึ่งขณะนั้นกระแสดความคิดในระบอบการปกครองรูปแบบใหม่ได้แพร่หลายอย่างมากในหมู่ปัญญาชนของไทย เนื่องมาจากได้เห็นตัวอย่างความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศต่าง ๆ เช่น การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศจีน วรรณกรรมเรื่องอุตตระกู จึงมีเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงผลเสียของการปกครองระบอบสังคมนิยมซึ่งไม่เหมาะกับคนไทย นอกจากนี้ในช่วง พ.ศ. 2437 - 2454 ชาวจีนได้ก่อความวุ่นวายขึ้นในประเทศไทย ดร. ชุนยัคเซินได้เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ถึง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2446 และ พ.ศ. 2451 เป็นการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมจีนในหมู่คนจีนในเมืองไทย วรรณกรรมของ " อัสวาทู " ระหว่างปี พ.ศ. 2456 - 2457 เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสนอแนวความคิดในเรื่อง รูปแบบของการปกครอง และการเตรียมพร้อมในการเกิดสงครามรวมทั้งการระงับภัยจากชาวต่างชาติ เพราะขณะนั้นสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้เกิดขึ้น อิทธิพลของชาวตะวันตกโดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้เข้ามาแพร่หลายในเมืองไทย จนกระทั่งช่วง พ.ศ. 2458 - 2459 สงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ขยายวงกว้างมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการปกครองแบบใหม่แพร่ขยายมากยิ่งขึ้น ความรู้สึกชาตินิยมจีนของคนจีนในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และเป็นระยะเวลาที่วรรณกรรมของ " อัสวาทู " เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากที่สุด เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก

ไม่พอใจชาวจีน ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยมขึ้นในหมู่คนไทย หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2461 เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 เริ่มยุติ บ้านเมืองเริ่มสงบ ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพระประชวร วรรณกรรมของ " อิศวพาหุ " จึงมีปรากฏเพียงเรื่องเดียว คือ อิศวภายิต จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2468

แนวความคิดและอุดมการณ์ชาตินิยมที่ปรากฏในเนื้อหาของวรรณกรรมของ " อิศวพาหุ " สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. แนวความคิดและอุดมการณ์ในการต่อต้านชาวต่างชาติ โดยจะเน้นด้านการเตือนให้ตระหนักถึงภัยในชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารยชนตะวันตกและจีนชาวจีนได้ก่อปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงภายในประเทศ ภัยจากอิทธิพลชาวตะวันตกที่มาจาก การรุกรานด้วยกำลังจากภายนอกและการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก อันขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ดังนั้น " อิศวพาหุ " จึงได้แสดงให้เห็นภัยดังกล่าว พร้อมทั้งแนะนำหนทางป้องกันภัยไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายในการป้องกันประเทศ

2. แนวความคิดและอุดมการณ์ในการสร้างเจตคติเกี่ยวกับลัทธิการปกครอง " อิศวพาหุ " ได้ชี้ให้เห็นผลดีของระบอบราชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และชี้ให้เห็นถึงผลเสียของระบอบรัฐสภา ความบกพร่องของการปกครองแบบสาธารณรัฐ และแนวความคิดสังคมนิยมว่าเป็นสิ่งที่ขัดกับนิติธรรมของชาติ

3. แนวความคิดและอุดมการณ์เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต โดยให้ความสำคัญต่อเรื่องความประพฤติของคนในชาติเป็นพิเศษ เพราะ " อิศวพาหุ " มีแนวความคิดว่าชาติใดจะมีอำนาจได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับความประพฤติและนิสัยใจคอของคนในชาตินั้นเป็นสำคัญ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับปริมาณของประชากร

4. แนวความคิดและอุดมการณ์ในการสร้างเจตคติต่อการสงครามและกลยุทธ์ในการรบ เป็นการเตือนสติคนไทยให้เตรียมพร้อมในขณะที่เกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 โดย

" อัสวพาหุ " จะแนะนำประชาชนให้มีความสามัคคี จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

กล่าวโดยสรุปวรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " มีลักษณะเป็นสื่อในทางการปกครอง โดยการสั่งสอน โน้มน้าวจิตใจประชาชน เพื่อให้ประชาชน ประพฤติ ปฏิบัติและยอมรับตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์

ในการวิเคราะห์ถึงผลและผลกระทบของการใช้สื่อวรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " เพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่ประชาชนนั้น สิ่งที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดก็คือ วรรณกรรมของ " อัสวพาหุ " ได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ และส่งผลต่อผู้อ่านที่เป็นนักเขียน และส่งผลกระทบต่อผู้อ่านที่เป็นประชาชนในประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถศึกษาได้จาก หนังสือพิมพ์ โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ลงหนังสือพิมพ์ เป็นการสื่อความกับ " อัสวพาหุ " โดยหนังสือพิมพ์ไทยเป็นฝ่ายสนับสนุน " อัสวพาหุ " " จีนโนสยามวารศัพท์ " และ " กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ " เป็นของฝ่ายที่คัดค้าน " อัสวพาหุ "

นอกจากนี้วรรณกรรมเรื่อง " โคลนติดล้อ " ของ " อัสวพาหุ " ก็ได้สร้างความสนใจให้กับผู้อ่านอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งมีผู้เขียนล้อเลียนในเรื่อง " ล้อติดโคลน " ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นสงครามปากการะหว่างฝ่ายสนับสนุน " อัสวพาหุ " กับฝ่ายที่คัดค้าน เนื่องจากการวิชัยฉบับนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่แสดงถึงปฏิกิริยาตอบโต้ " อัสวพาหุ " อย่างไรก็ตามได้มีนักเขียนคนอื่น ๆ ที่เขียนตอบโต้พระองค์ ไม่เฉพาะเจาะจงว่าตอบโต้พระนามแฝง " อัสวพาหุ " เท่านั้น แต่มีประเด็นที่สืบเนื่องกันมาจากเรื่องของ " อัสวพาหุ "

อย่างไรก็ดีเป็นการยากที่จะตัดสินอย่างชัดเจนลงไปได้ว่า การใช้สื่อวรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของ " อัสวพาหุ " ประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด แต่ " ล้อ " วรรณกรรมของพระองค์ก็ยังดำรงอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ วรรณกรรมบางบท บางตอน ได้ถูกนำมาใช้เพื่อยกเป็นตัวอย่างเสมอ เนื่องจากให้สาระและแนวคิดที่เป็นประโยชน์ทั้งในการประพฤติ ปฏิบัติของบุคคล ต่อตนเอง และสังคม ซึ่งย่อมส่งผลดี ต่อประเทศชาติในที่สุด เช่น เรื่องความสามัคคีของชนในชาติ ความรักชาติ การรักษานขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการใช้สินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ เป็นต้น